

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ СТУДЕНТІВ-ПОЧАТКІВЦІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Навчання говоріння є процесом складним і багатограним, який передбачає комплексну реалізацію практичної, освітньої і виховної мети. З практичної точки зору, навчання говоріння передбачає оволодіння іноземною мовою як засобом міжособистісного спілкування, тобто виведення говоріння на рівень справжньої комунікації. Збагачення духовного світу особистості та знань забезпечується навчанням говоріння, якщо розглядати його освітню мету. Крім того, в процесі навчання говоріння з'являється можливість ознайомитись з культурою спілкування, прийнятою у сучасному цивілізованому світі.

Основою для навчання говоріння в нашому випадку є теми, передбачені вимогами діючої програми для немовних спеціальностей. Згідно із заданою тематикою складаються тексти, які містять певний лексичний і граматичний матеріал, пов'язаний з певною темою. Таким чином, навчання говоріння передує процес формування базисних навичок усного мовлення. Для виведення говоріння студентів на рівень справжньої комунікації необхідно, щоб процес говоріння розгортався в ситуаціях, які викликають обумовленість мовних актів, виникнення у студентів внутрішнього мотиву, а слідом за тим — природнього стимулу до розмови навколо теми (сміслового стрижня таких ситуацій), який полягає у ліквідації інформаційних прогалин. Слід створювати такі умови, за яких говоріння за заданою темою було б природно мотивованим. Висловлювання кожного повинні нести нову екстралінгвістичну інформацію для студентів групи, які слухають його. Студентам слід надавати можливість висловлювати думки та обговорювати їх. Важливе значення має створення в аудиторії клімату взаємоприйняття, акцентування позитивного, запобігання негативному, створення почуття довіри, поваги до кожного для найповнішої реалізації кожним своїх можливостей. Виходячи з цих вимог нами успішно застосовуються деякі форми організації говоріння студентів.

На нашу думку, для досягнення ефективності навчання говоріння переважна частина заняття має бути присвячена виконанню умовно-комунікативних вправ для формування мовленнєвих навичок. Такі

вправи передбачають наявність мовленнєвого завдання та ситуативності, зосередженості уваги студентів на змісті висловлювання. Прикладами умовно-комунікативних вправ є такі:

Вид діяльності	Пояснення
1	2
“Information gap” exercises	Група ділиться на пари. Студенти А і В мають однаковий обсяг інформації. Для того щоб одержати повну картину, студент А має поділитись інформацією зі студентом В і навпаки. Джерелом інформації може бути малюнок, текст, таблиця (a grid), за допомогою різних запитань студенти одержують інформацію, якої їм бракувало для створення повної картини
Guessing activities	Вправи на здогадку з використанням міміки, жестів, запитань. Студент відтворює дію (вказівка у реченні) за допомогою міміки та жестів. Інші студенти намагаються здогадатися про зміст
“Sound Compositions”	Звуки, записані на магнітну плівку. Вправа для групового виконання. Запис прослуховується студентами. Завдання студентів — розпізнати звуки. Групи доповідають свої версії
“A Strip Story” (Ordering)	Розповідь, розрізана на смужки, з декількома реченнями на кожній. Студенти працюють групами, щоб скласти первісну розповідь. Для того щоб між студентами відбувалася комунікація, їм не дозволено показувати свої речення. Слід обмінюватись інформацією усно
Koleplay	Кожен студент виконує роль, передбачену ситуативним завданням
Completion	Студентам пропонують завершити малюнок або розповідь. Кожен має додати свою частину до завершення
Solving problems	Розв’язання проблем у формі дискусії та обговорення
Predictions	Продовжування розповіді на основі домислювання та передбачення
Questioning Interviews	Група ділиться на пари. Кожна пара отримує текст для підготовки на його основі “інтерв’ю”. Один зі студентів виступає в ролі “кореспондента”, інший — в ролі “оглядача”. На заняттях “інтерв’ю” заслуховується. Інші студенти групи ставлять запитання для уточнення прослуханого матеріалу

Виконання умовно-комунікативних вправ сприяє активізації групи в цілому, зацікавленості студентів. Таким чином, цей вид діяльності характеризується високою мотивованістю і спрямованістю мовлення, тобто ситуація виконання завдання суб'єктивно трансформується в ситуацію спілкування.

Для виконання умовно-комунікативних вправ потрібна колективна взаємодія, колективні форми роботи. Однак організація колективної взаємодії студентів не виключає необхідності індивідуалізації процесу навчання, яка може бути реалізована різними шляхами, а саме за допомогою:

1. Background Questionnaire, яке включає запитання про біографію студентів;
2. Name Tags — карточки з прізвищами та іменами (таким чином реалізується потреба студента бути визнаним як індивідуальність);
3. Використання самостійних та індивідуальних завдань, які дають студентам шанс учитися самостійно й досягати своїх власних цілей.

Для виконання умовно-комунікативних вправ застосовують режими парної, групової та командної роботи. Робота в парах вимагає попередньої організації. Для успішного виконання вправ за допомогою цього виду роботи необхідно докладно пояснити ситуацію студентам, а також поставити мету, визначивши проміжок часу для виконання, розподілити ролі. Роботу в парах можна організувати таким чином.

1. Студент спілкується зі своїм товаришем по парті.
2. Викладач або студенти визначають склад пар.
3. Склад пар можна визначити за допомогою прийому "String Pairs". Слід приготувати декілька стрічок (кількість стрічок дорівнює кількості пар). Викладач тримає кожну стрічку посередині, кінці стрічок звисають, студент обирає для себе один кінець стрічки, його партнером буде той, хто тримає другий кінець.
4. Ще один спосіб визначити склад пар "Line ups". Студентів запрошують на середину аудиторії, вони шикуються згідно із специфічним критерієм, наприклад, дати народження. Перші місця займають студенти, народжені ближче до першого січня, і т. д. Таким чином, студенти мають шанс знайти свого партнера без втручання викладача. Спілкування в парах може відбуватися за допомогою таких прийомів: "Face to Face Pairs", "Back to Back Pairs", "Ear to Ear Pairs", "Hassle Lines" (шеренги, що рухаються), "Concentric Circles" (карусель), "Crowd" (натовп). Коли вправа виконується з використанням прийому "шеренги, що рухаються", студенти стають обличчям

один до одного у дві шеренги та обмінюються репліками. Кожний учасник спілкування розмовляє з тим, хто в даний момент стоїть напроти нього. Після першого обміну репліками шеренги рухаються далі, в результаті чого створюються нові пари. У "каруселі" студенти створюють два кола — внутрішнє і зовнішнє, де вони стоять також обличчям один до одного. Кола рухаються у протилежних напрямках, що забезпечує зміну мовленнєвих партнерів. У "натовпі" студенти вільно пересуваються по аудиторії та самі обирають собі співрозмовників. Під час виконання вправи з використанням прийому "натовп" кожен учасник спілкування може змінити 3 — 4 партнери.

Групова робота точно охарактеризована в такому віршику:

Tell me, and I'll forget
Show me, and I'll remember
Involve me, and I'll learn

Для доброго планування групової роботи слід урахувати такі 5 факторів.

1. Навчальну мету групової роботи.
2. Завдання.
3. Шлях розподілу інформації.
4. Місця розташування членів групи.
5. Відносини між членами групи.

Залежно від розподілу інформації групову роботу можна класифікувати таким чином.

1. The cooperating arrangement. Студенти мають однаковий доступ до інформації, вони співпрацюють, виконуючи завдання. Найбільш вдалі завдання для роботи:

- a) Solving problems (вирішення проблем);
- b) Ranking, ordering, choosing.

Для того щоб заохотити всіх брати активну участь у роботі, необхідно розподілити ролі.

2. The combining arrangement. Кожен студент володіє інформацією, якої не мають інші. Поєднання інформації кожного студента є необхідним для виконання завдання. Можливі завдання:

- a) Ordering — упорядкування речень для того, щоб скласти первісний варіант розповіді. З метою досягнення комунікації між студентами їм не дозволено показувати свої речення. Слід обмінюватись інформацією усно;
- b) Completion — завершення малюнка або розповіді;
- v) Providing directions — надання вказівок.

3. The superior-inferior arrangement. Один чи декілька студентів мають всю інформацію, яка потрібна всім іншим членам групи. Завдання для цього виду групової роботи:

- a) Interview, questioning — інтерв'ю, опитування;
- b) Completion — завершення;
- v) Providing directions — надання вказівок.

4. The individual arrangement — всі студенти мають доступ до ідентичної інформації, але відтворюють, використовують різні її частини. Можливі завдання:

- a) Roleplay — кожен студент виконує роль, запропоновану ситуацією;
- b) Completion — кожен студент додає частину, щоб завершити розповідь.

Командна робота подібна до групової своїми цілями та структурою, єдина відмінність полягає у залученні більшої кількості студентів. Командна робота може використовуватися для обговорень і дискусій. Команди протягом деякого часу готують свої аргументи, а тоді беруть участь у дискусії. Обрана проблема має носити елементи полеміки.

Для успішного навчання говоріння за допомогою умовно-комунікативних вправ необхідне специфічне ставлення викладача до організації мовленнєвої діяльності студентів. Не слід переривати студентів для виправлення та пояснення помилок. У цьому випадку порушиться процес комунікації, мотивованість студентів, їхня зацікавленість знизяться. Більш раціонально виправляти помилки ненав'язливою підказкою потрібного варіанта. Після завершення всієї роботи корисно відвести час для аналізу, пояснення, виправлення типових помилок. При виконанні умовно-комунікативних вправ викладачеві доцільно деякою мірою відступити на другий план, надавши ініціативу студентам. Під час виконання завдання викладач допомагає студентам розібратись у ситуації, якщо є потреба, надає допомогу з питань граматики, лексики, подає ідеї, занотовує помилки.

Практика застосування описаних форм роботи показала високу ефективність у розвитку навичок і вмінь говоріння. Це пояснюється тим, що мовлення студентів відбувається в обставинах, які досить повно імітують умови справжнього спілкування англійською мовою. Виникає висока внутрішня мотивованість та інтерес студентів, створюються можливості для вираження у мовленні власних поглядів, думок, особливостей характеру і темпераменту, для виявлення фантазії, гумору та інших особистісних властивостей. У результаті мовленнєва діяльність стає особистісно значущою.

Таким чином, шлях активізації говоріння студентів може надати певну допомогу у досягненні більш високих результатів навчання на I курсі немовних спеціальностей.

Список літератури

1. *Bejarano Y.* A cooperative small-group methodology in the language classroom // TESOL Quarterly. — 1992. — 21,3. — P. 483—504.
2. *Nation P.* Group Work and Language Learning, Teacher Development // Making the Right Moves. — 1991. — P. 160—168.
3. *Gibson, Robert E.* The strip story: A catalyst for communication // TESOL Quarterly. — 1975. — 9,2. — P. 149—154.
4. *Васильєва М. М.* Умови формування мотивації при вивченні іноземної мови // Іноземні мови у шк. — 1981. — № 2. — С. 41—45.
5. *Long, Michael H. and Patricia A. Porter.* Group work, interlanguage talk, and second language acquisition // TESOL Quarterly. — 1985. — 19,2. — P. 207—228.

Н. В. Нетребко

(Український державний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова)

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВЕ СВІТОРОЗУМІННЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Формуванню світогляду присвячена велика кількість праць видатних діячів освіти, науки, культури. І це зрозуміло, тому що саме світогляд зумовлює формування поглядів і переконань людини і лежить в основі мотивації її поведінки. Філософи дають такі визначення світогляду: “система уявлень про світ і про місце у ньому людини, про ставлення людини до оточуючої її дійсності і до самої себе, а також зумовлені цими уявленнями основні життєві позиції та установки людей, їхні переконання, ідеали, принципи пізнання й діяльності, ціннісні орієнтації” [1]; “Форма суспільної самосвідомості людини, через яку вона сприймає, осмислює та оцінює навколишню дійсність як світ свого буття і діяльності, визначає і сприймає своє місце й призначення в ньому” [2]. Як бачимо, визначення дещо відрізняються, але спільне те, що світогляд є системою уявлень про світ.

У педагогічній літературі дається дещо інше трактування світогляду, але це поняття також розглядається як система поглядів і переконань людини, в яких знаходять відбиток уявлення людини про світ та про місце її в цьому світі, і яка зумовлює поведінку людини [6—8].